

UOT 78.03

AFƏT VƏLİYEVƏ*

VOKAL YARADICILIĞINDA BÜLBÜLÜN ROLU

Azərbaycan milli vokal sənətinin elmi-praktiki inkişafı vokal məktəbinin banisi Bülbülün adıyla bağlıdır. Azərbaycan müğənnilərinin böyük bir nəslinin yetisməsində Bülbülün xidmətləri əvəzsizdir. Onun vokal sənətindəki tarixi rolu yalnız Üzeyir Hacıbəyovun bəstəkarlıq sənətindəki rolu ilə müqayisə oluna bilər. Xalqımız xüsusi qədirbilənliklə Bülbülün xatirəsini əziz tutur, gələcək nəsillər üçün onun adını əbədləşdirir. Azərbaycan xalqı yaşadıqca, Bülbül də yaşayacaqdır!

Açar sözlər: musiqi, bəstəkar, vokal, yaradıcılıq, Bülbül, Azərbaycan

Hər bir xalqın musiqi irsində olduğu kimi, Azərbaycan xalq musiqi irsi də başlıca olaraq, vokal, instrumental və vokal-instrumental musiqidən ibarətdir.

Azərbaycanda milli vokal sənətinin elmi-praktiki inkişafı vokal məktəbinin banisi Bülbülün adı ilə bağlıdır. Azərbaycan vokal məktəbinin inkişafı milli vokal folklorunun toplanması və öyrənilməsi işi ilə sıx əlaqədardır.

Məşhur vokalist olan Bülbül 1921-ci ildə təşkil olunmuş Azərbaycan Dövlət Milli Konservatoriyasında ilk azərbaycanlı tələbə kimi vokal təhsili almış, burada rus və Avropa klassik musiqisini öyrənmiş, dünyagörünüşünü genişləndirmişdir. Moskva və Peterburq şəhərində qostrol səfəri zamanı isə dinlədiyi görkəmli rus müğənnilərinin, xüsusilə Sobinov və Şalyapinin yaradıcılığı ona çox böyük təsir göstərmişdir. 1927-ci ildə Bülbül vokal sənətinə dərinlən yiyələnmək üçün İtaliyaya getmiş, burada 4 il dövrünün tanınmış musiqiçilərindən dərs almış, məşhur İtalyan müğənnilərinin yaradıcılığından bəhrələnmişdir. Bülbül Azərbaycan musiqisində yeni səhifə açmış, onun yaradıcılığı vokal sənətinin inkişafında mühüm mərhələ olmuşdur. Bülbül İtaliyadan Bakıya qayıtdıqdan sonra elmi şəkildə sübut edir ki, musiqi təhsili, musiqi intellektinin inkişafı, Qərbi Avropa və rus klassik musiqisinin öyrənilməsi milli vokal-ifaçılıq mədəniyyətinin inkişafına müsbət təsir göstərir. Nadir diapazona və gözəl səsə, parlaq texnikaya malik sənətkar "Riçoletto", "Triviata", "Toska" operalarının tamaşalarında əsas partiyaları oxuyur, gözəl obrazlar yaradır.

Sovet musiqi sənətinin korifeyləri S.Lemeşev, D.Şastakoviç, Ü.Hacıbəyov, M.Maqa-mayev və bir çox başqaları ilə birgə çıxışları müğənni, artist, pedaqoq kimi Bülbülün professional ustalığını artırmış, onu dünya opera sənətinin böyük ifaçıları ilə sıraya çıxartmışdır. Böyük rus müğənnisi Sergey Lemeşev bu barədə belə yazmışdır: "Çox böyük istedad, inadcıl əmək sizi bütün xalqımızın tanıdığı və sevdiyi görkəmli sənətkar etmişdir". Bülbül özünün yaradıcılığı boyu Azərbaycan bəstəkarlarının bir çox mahnı və romanslarının ifaçısı və müəlliflərindən biri olmuşdur. O, Ü.Hacıbəyovun "Sənsiz" və "Sevgili canan", A.Zeynallının "Ölkəm", Niyazinin "Arzu", F.Əmirovun "Ulduz" romanslarını, "Xumar oldum", "Kəklik", "İnnabı", "Mehribanım" və bir çox xalq mahnılarını təkrarolunmaz sənətkarlıqla ifa etmişdir.

Azərbaycan müğənnilərinin böyük bir nəslinin yetişməsində Bülbülün xidmətləri əvəzsizdir. O, görkəmli pedaqoq olmuş, öz təcrübəsini, sənətin sirrlərini istedadlı gənclərə öyrətmişdir. Bülbülün sinifini bitirmiş bir sıra vokalçılar hazırda teatr və kamera ifaçılığı sahəsində layiqli yer tutmuşlar.

Bülbül eyni zamanda, vokal sənətinin əsaslarını və öz pedaqoji prinsiplərini elmi-nəzəri və metodik cəhətdən də işlənmişdir.

Milli professional vokal məktəbinin yaradıcısı Bülbülün ənənələri bütün Şərqi vokal

sənətinə böyük təsir göstərmiş, müasir ifaçılarımız üçün gözəl örnəyə çevrilərək bu gün də yaşamaqdadır. Onun vokal sənətindəki tarixi rolu yalnız Üzeyir Hacıbəyovun bəstəkarlıq sənətindəki rolu ilə müqayisə oluna bilər.

Bülbülün musiqi tariximizdəki xidmətlərindən danışarkən, onun folklorşünaslıq sahəsindəki fəaliyyətin də qeyd etməliyik. O, xalqın hafizəsində qorunan musiqi folklorumuzu toplamaq, onu bir zərgər səliqəsi ilə cilalamaq və fəvqaladə bir ifa ilə xalqa qaytarmaq istəyi ilə yaşayırdı. İndi əzbər bildiyimiz bir çox xalq mahnılarına Bülbül yeni həyat vermişdir. Bülbülün rəhbərliyi ilə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının nəzdində Elmi Tədqiqat Musiqi Kabinetinin təşkili və burada Azərbaycan xalq musiqi incilərinin bəstəkarlarımız tərəfindən məşhur xalq sənətkarlarının ifasında nota köçürməsi musiqi tariximizdə mühüm hadisə kimi qiymətləndirilməlidir. Bu kabinet 1932-ci ildən 1943-cü ilə kimi fəaliyyət göstərmiş, xalq musiqi nümunələrinin toplanması, sistemləşdirilməsi, nota köçürülməyə çap olunması ilə məşğul olmuşdur. Bülbül o dövrdə konservatoriyada təhsil alan tələbələr, sonradan musiqimizi dünyaya tanıtmış bəstəkarlarımızı-Niyazini, Qara Qarayevi, Cövdət Hacıyevi, Fikrət Əmirovu, Səid Rüstəmovu, Tofiq Quliyevi və bir çox başqalarını musiqi kabinetində fəaliyyətə cəlb etmişdir ki, bu da xalq yaradıcılığında dərinlikdən nüfuz edən bəstəkar və musiqişünasların yetişməsində, eləcə də Azərbaycan musiqi irsinin öyrənilməsində və yayılmasında, böyük rol oynamışdır. Yeri gəlmişkən deyək ki, xalq musiqi kabinetini 1971-ci ildə yenidən təşkil olunaraq, Bakı Musiqi Akademiyasının nəzdində bu gün də fəaliyyət göstərir.

Ümumiyyətlə, Bülbül bir çox bəstəkarları xalq üçün yeni əsərlər yazmağa ruhlandırılmışdır. F.Əmirov dönə-dönə qeyd edirdi ki, onu simfonik muğamları yaratmağa məhz Bülbül sövq etmişdir. F.Əmirov Bülbülü Azərbaycan musiqisi haqqında "dərin və mənalı kitaba "bənzədərək yazırdı ki," Azərbaycan musiqisini həm sevməkdə, həm də sevdirməkdə böyük müğənnimiz Bülbülə çatmaq çox çətindir. Bunun üçün gərək Azərbaycan torpağının Bülbülü olasan".

Bülbülün qüdrəti onun sənətinin xəlqiliyində idi. O, sənəti müqəddəs bilir və bu işə ürəyinin bütün hərərətini verir, fitri istedadını və əməyini əsirgəməirdi. Xalqımız xüsusi qədirbilənləklə Bülbülün xatirəsini əziz tutur, gələcək nəsillər üçün onun adını əbədiləşdirir. 1961-ci il sentyabrın 26-da Bülbül dünyasını dəyişəndən bu günə kimi, radioda hər ayın 26-da onun nadir səsi yazılmış bütün yazıları verilir və biz də hər dəfə onu eyni maraqla, məhəbbətlə dinləyirik.

Professional musiqiçilərimizin əksəriyyəti ilk təhsilini Bülbülün adını daşıyan və həmişə yüksək səviyyəsi ilə seçilən orta ixtisas musiqi məktəbində alaraq, sənətdə ilk addımlarını sanki Bülbülün xeyir-duası ilə atırlar.

Bülbülün 100 illik yubileyi həm xalqımız tərəfindən, həm də Bülbül sənətinə pərəstis edən bir çox xalqlar tərəfindən geniş qeyd olundu. Həmin ildən başlayaraq mütəmadi olaraq vokalçıların Bülbül adına beynəlxalq müsabiqəsi keçirilir, burada dünyanın bir çox ölkəsindən gəlmiş vokalçılar sənət yarışına çıxırlar.

Xalqımız qüdrətli sənətkarlarını – Şuşa torpağının yetirməsi olan, yüksək zirvələri fəth etsə də öz yurddaşlarını yaddan çıxarmayaraq son konsertlərini də Şuşada vermiş və ruhu bəlkə bu gün də Şuşanı dolaşan Bülbülün adını, sənətini yaşadır. Və Azərbaycan xalqı yaşadıqca, Bülbül də yaşayacaqdır!!!

ƏDƏBİYYAT

1. http://www.musiqi-dunya.az/new/read_magazine.asp?id=14
2. "Bülbül-vokal sənətinin zirvəsidir" - Bülbülün Memorial Muzeyinin kollektivi, Bakı: Çarşıoğlu, 2006, s. 59.

3. "Bülbül sənəti (Искусство Бюль-Бюль)" - Bakı: Gilan Holding, 2015, s. 17.
4. "Бюль-Бюль-вершина вокального искусства"-Баку,2006, s. 88.
5. "Bülbül-bütün zamanların nəğməkarı"-Adelaida Məmmədova, Bakı: Nağıl evi, 2012, s. 126.

**Naxçıvan Dövlət Universitetinin müəllimi
e-mail: afetveliyeva7@gmail.com*

Afat Valieva

The role of Bulbul in vocal creativity

The scientific and practical development of national vocal art in Azerbaijan is related to the name of the founder of vocal school Bulbul. Bulbul's services are invaluable in raising a large generation of Azerbaijani singers. His historical role in vocal can only be compared to that of Uzeyir Hajibeyov in compositional art. Our people cherish the memory of Bulbul with special appreciation and perpetuate his name for future generations. As long as Azerbaijani people live Bulbul will live!

Keywords: *Music, composer, vocal, creativity, Bulbul, Azerbaijan*

Афат Валиева

Роль Бюльбюля в вокальном творчестве

В Азербайджане научно- практическое развитие и ародного вокального искусства связано с именем основоположника вокальной школы Бюльбюля. В созревании огромного поколения азербайджанских певцов не заменима служба Бюльбюля. Историческая роль его вокального искусства может сравниться только с ролью композиторского искусства Узеира Гаджибекова. Наш народ с особой благодарностью хранит память о Бюльбюле и увековечивает его имя на протяжении роколений. Бюльбюль будет жить, пока живет азербайджанский народ.

Ключевые слова: *Музыка, композитор, вокальный, творчество, Бюльбюле, Азербайджан*

(AMEA-nın müxbir üzvü Ərtegin Salamzadə tərəfindən təqdim edilmişdir)

Daxilolma:

İlkin variant 21.02.2020

Son variant 19.03.2020